

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 Vtrum augeatur in infinitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Quod par ratio est de uno & eodem actio continuato tempore propinquo talipso, & de alio eiusdem ratione, & virtus aequalis, appropinquato eidem ipso, ut patet. Constat autem quod a calefactum ut qualiter potest calefacit. C. patiens ut qualiter, non amplius potest angere, sed solum conferre factum. Si remoto igitur a calefactum, appropinquat ipsi Cretinensi calore ut qualiter, aliud calefactum, ut qualiter, puta B. non poterit intendere calorem invenientem in C, sed conferre tantum. Et hinc patet solutio rationis Durandi, si contra hac doctrinam affectatur. Patet enim quod non quilibet actus agentis nec quilibet actus eiusdem rationis secundum se potens habere effectum postrem, intenditque auger effectum inventum, & ratio est ex defectu patientis. Deficit siquidem patientis proportionatum tali actu ad patientem ab eo, quia simili modo iam posita inter subiectum & actum, est naturale impedimentum, ut hoc patet ab illo, nisi forte conseruat.

Ber. in Ser. 2. de puriss. fine illius id hunc expiavit. Hoc autem inquit Gregorius, 2. Homil. 2. Ezecl. 1. med.

acquisitarum generatur ex actibus. Ita etiam augmentum charitatis causatur per actum charitatis: sed quilibet actus virtutis operatur ad virtutis generationem, ergo etiam quilibet actus charitatis operatur ad charitatis augmentum.

¶ 3. Praet. Gregorius * dicit, quod in via Dei stare, retrocedere est: sed nullus dum mouetur actu charitatis, retrocedit: ergo quicunque mouetur actu charitatis, procedit in via Dei, ergo quilibet actu charitatis charitas augetur.

S 4. D. CONTRA. est, quod effectus non excedit virtutem causae: sed quandoque aliquis actus charitatis cum aliquo tempore, vel re mitione committitur, non ergo perdicitur excellentiore charitatem, sed magis disponit ad minorem.

R E S P O N S. Dicendum, quod augmentum spirituale charitatis quoddammodo simile est corporali augmento. Augmentum autem corporale in animalibus, & plantis non est motus continuus, ita felicitate, quod si aliquid tantum augetur in tanto tempore necesse sit quod proportionaliter in qualibet parte illius temporis aliquod augetur, sicut contingit in motu locali: sed per aliquod tempus natura operari disponens ad augmentum, & nihil augens actu, & postmodum producitur in effectu id, ad quod disposuerat augendo ipsum animal, vel plantam in actu. Ita etiam non quilibet actu charitatis charitas augetur, sed quilibet actus charitatis disponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad agendum secundum charitatem, & habilitate crescentem homo prorumpit in actu feruentorem dilectionis, quoque sequitur conetur ad charitatis prospectum, & tunc charitas augetur in actu.

¶ 5. Super Questionis vigesimaquartae articulum septimum.

Nartic. 7. eiusdem questionis occurrit primo dubium ex Scoto in 3. sententiarum distincti. Quæst. 1. formante ex tribus illis, ex quibus terminari argumentum formæ in litera dicitur, tres rationes, ut ipse dicit, ad oppositum. Prima ex parte formæ est. Charitas est quædam participatione Dei, ergo secundum aliquem gradum determinatum, partem capi infinita charitas Dei: alioquin posset concidi, quod calor, & qualcumque talis forma posset esse in finita, quia qualibet forma est participatio infiniti. Secunda est ex parte efficiens, quia efficit de nihilo naturam limitatam. Tertia est ex parte capacialis, num quia licet capacitas sit respectu formæ secundum quemcumque sui gradum, non tamen capacitas aliquius finiti sit ad formam infinitam: um quia talum est capacitate augeri per charitatem, quæ forma non dat materia aliqd. prius ad propriam caritatem ipsum materiam. ergo non auger capacitate respectu sui. Asumptu probatur, quia posterior causa non dat priori aliquod pertinens ad propriam eius caritatem. Quod si dicatur, quod charitas in unum gradum auger capacitate non respectu sui, sed alterius,

gradus, Contra. Charitas in quocunque gradum rationis, ergo capacitas eius in quocunque gradum rationis, ergo non potest capacitas aliqui augeri per ritatem recipiā, sed tota preluppuntur naturam.

Praet. Posse habere gratiam secundum argumentum.

A 6. PRIMVM. ergo dicendum, quod quilibet actus charitatis meretur virtutem aeternam, non quidem statim exhibendam, sed suo tempore. Similiter etiam quilibet actus charitatis meretur charitas augmentum, non tamen statim augetur, sed quando aliquis conatur ad huiusmodi augmentum.

A 7. SECUNDVM. dicendum, quod in generatione virtutis acquisitæ non quilibet actus compleat generationem virtutis, sed quilibet operatur ad eam ut disponens, & ultimus, qui est perfeccio regens, in virtute omnium precedentium, reducit eam in datum sicut etiam est in multis guttis aquantibus lapidem.

A 8. TERTIUM. dicendum, quod in via Dei procedit aliquis non sicut dum in actu charitas est augetur, sed etiam dum disponitur ad eius augmentum.

A 9. QUARTVS. videtur, quod charitas in infinitum non augetur in infinitum. Omnis enim motus est ad aliquem finem & terminum, ut dicitur in 2. Mechanica, sed augmentum charitatis est quidam motus: ergo tendit ad aliquem finem & terminum, ergo charitas in infinitum non augetur.

A 10. SEPTIMVM. sic procedit. Videntur, quod charitas non augetur in infinitum. Omnis enim motus est ad aliquem finem & terminum, ut dicitur in 2. Mechanica, sed augmentum charitatis est quidam motus: ergo tendit ad aliquem finem & terminum, ergo charitas in infinitum non augetur.

¶ 11. Praet. Nulla forma excedit capacitem sui subiecti: sed capacitas creatura rationalis, que est in subiectum charitatis est finita. ergo charitas in infinitum augetur non potest.

¶ 12. Praet. Omne finitum, per continuum augmentum potest pertinere ad qualitatatem alterius finiti: quæcumque maioris his forte id quod accrescit per augmentum, semper minus, & minus, sicut Philo dicit, in anima Christi summum gradum graviter secundum intentum. Constat enim idem esse facultas & grata, cum aquiliter augeri credatur. Hanc littera formæ. Nam si datur humana charitas, possit ruris augmento ex intrinseco pomer, cum operari. Ad horum evidenter facta, quæ littera alia manifestat, & alia in terras significat. Suntemus namque videntur, quod charitas secundum hanc doceatur, test ab aliis in infinitum augeri, scilicet minoribus, non est dubius supremus numerus, sed potest dari majoris non scilicet supremam charitatem, que data positus datur major. & iste fons maioris ex prima ratione licet, ex parte formæ, licet accepit Scoto, accepit Thomistam, ut nos fecimus. Sed ita sensus siue sit verus, siue fallax quæcumque

tentam sententiam ex litera non haberur. Et quidem quod con-
clusio lucet hoc non dicat, parer, quia de charitate in statu uite ma-
nifeste loquuntur. Quod autem rationes literæ hoc non dicant, di-
cendum per linguis, parer. Prima quidem ratio ex parte for-
ma, que maxime hoc uideatur dicere, non dicit. Nam in litera

non dicitur, quod
charitas terminum
augmenti non habet,
sed incepit ne-
gotiis, significati-
onibus secundum quā
existens terminus
augmenti negatur a
charitate, ita quod
proposito literæ non
est affirmatio. Letu-
tus joinet in cha-
ritate, nec a genua
ab solvitur termini augmenti in charitate, sed est negatio ter-
mini augmenti in charitate secundum rationem propria speciei.
Lacrimem scilicet. Ipla enim charitas secundum rationem propria
speciei, terminum augmenti non habet. Et est sensus, quod
charitas quantum est ex ratione proprie speciei, non habet ter-
minus augmenti. Et hinc forte causa erroris non ut in pro-
posito distinctione illa de ly, secundum, quando teneat specifica-
tione, & quando reduplicative. Creditum enim est, quod ly,
secundum rationem propria speciei, teneat reduplicative, &
redditionem repugnat. Predicata ad subiectum, in ita
dicta. Charitas secundum rationem propria speciei non
habet terminum augmenti, ac si dictum fuisse. Charitas secun-
dum rationem propria speciei non habet arietionem ab
incommunibili bono, quia charitatis, iniquitatem charitas est,
repugnat huiusmodi arietio. Non sic autem, sed specificatio
apparet, est, quod charitas secundum rationem propria
speciei non habet terminum augmenti, sicut cum dicitur,
Charitas secundum rationem propria speciei non habet con-
veniens cum fide. Significatur enim non quod charitatis
iniquitatem charitas, repugnat connexio cum fide, sed quod
charitas, ut habet suam specificam naturam, non conuenient
conexo cum fide, cum quo tamen sit, quod aliunde sit competere
neficitas connexio. Et similiter in proposito significatur,
quod charitas secundum quod habet suam specificam naturam,
non habet terminum sui augmenti: cum hoc tamen sit, quod
secundum aliam rationem habeat terminum sui augmenti.
Et si dare percipias literam, memento quod in perfectionibus
similat, pars, sapientia, scientia, & aliis huiusmodi, de
eiusdem numero confat esse charitatem, quia in Deo inuen-
tum formaliter, & in creaturis confutimus distinguere ratio-
nem genericam, seu communem, & rationem differentiali-
adem, seu propriam, & cum loquuntur de ipsi secundum proprias
naturas, intendimus de rationibus propriis, seu differentialibus;
& non per se, quod charitas secundum rationem propria
speciei idem significat, quod charitas secundum rationem
differentiali rationem, quia inter perfectiones simili-
ter computari. Et uidebis, quod quia secundum hanc ra-
tionem participatio infinita sapientia, & nostra scientia participa-
tio infinita scientie, non habet ex hac parte terminum augmenti,
sicut nec sapientia, nec scientia. Et cum hoc perciperis,
reflexus uidebis hunc sensum esse intentum in litera. Videbis au-
tem hoc, si superponeris doctrinam hanc esse veram. Hoc enim
dispositio, scrutare rationem redditum in litera, quare non ha-
bet secundum rationem propria speciei terminum augmenti,
qua fricet est participatio infinita charitatis dicens. By hoc
cum non concludatur, quod repugnat ei terminus augmenti, ut
pater de sapientia, quae secundum rationem propria speciei est
participatio infinita sapientie. Et confutetur ratione, quia
ex esse participacionem formaliter alterius perfectionis infi-
nitae, non sequitur necessario repugnat ad habere ter-
minus, non sequitur necessario repugnat ad habere ter-
minus, quod inde non habet, quod habeat terminum sita per-
fectionis infinitae. Et quia hoc est clarum, & consensus, ideo
autem pertinetius non putans uerba sua in alio accipien-
tibus.

Sed refutadie dubium ex duplice capite. Primo, quia iux-
ta hunc sensum, author non concludit charitatem in statu uite
angelic in infinitum. Nam ex hoc sensu non sequitur
charitatem uite non habere terminum, sed non habere ter-
minus ex sua ratione specifica. Et hoc etiam non magis est de cha-
ritate in uita, quam in paria, verum. Secundo, quia author dimini-
tus in enumerando modos, quibus imponitur terminus au-
gmentum formæ, & sic male inutiliter unde relinquitur, quod cha-
ritatis augmento nullus terminus praesupponatur in hac uita, aut ma-
lum primo supponatur est. Nam cum in litera proponun-

A tunc tres modi, quibus terminus augmentum formæ præfigi potest,
& primus dicitur ex parte formæ, que habet terminatum mensuram
sicut & uel intendit per habere terminatum mensuram hoc, quod est formam quan-
tum est ex parte rationis formalis specifica.

ex alia subtrahitur: quod in pro-
posito non contingit. Non c-
onim necessitatis est, ut secundum
charitatis augmentationem sit minus
quam primum: sed magis pro-
babile est, quod sit æquale, aut
maiis. Cum ergo charitas pat-
riæ sit quiddam finitus, si charitas
sit in infinitu augeri pot, sequi-
tur.

B ta, charitatis, & non ratio cum specificatio respectu latitudinis
talis formæ, ut in expposito. Si secundo modo, nunc author di-
minuit intentionem quia præter hos tres modos intentionem quatuor,
scilicet si ex intrinseco absolute vendicat sibi forma latitudinem
finitam. Secundum hunc autem modum ponitur charitas lati-
tudinis finitus, & datur charitas in finimo &c.

C ¶ Ad primum horum dicitur, quod nullus illarum trium rationum
est ratio totius, sed qualibet partialis: ita quod quilibet concludatur
quod quantum est ex illa parte, charitas uia non habet terminum
per pater de ratione ex parte agentis, & ultima ex parte subiecti:
sed omnes inferunt, quod charitas uia non habet terminum
per locum a sufficien er enumeratis modis, quibus potest augmen-
tari forma terminari.

D ¶ Ad secundum autem, quod difficultus est, dicitur, quod author
cum proponit modos terminandi augmentationem formæ in communi-
tate, sed primo modo comprehendit omnem modum, quo forma ex
intrinseco haber terminant mensuram: & non limitat sententiam
sicut ad species modos, an scilicet ex intrinseco co finiti, vel
species: an cum translat ad aliam formam, ut in species med-
iatis patet in exemplo de pallio: at sine translat ad aliam spe-
cie, in augmentatione specierum extremarum, post cuius fines non
congit amplius progrederi, ut in augmentatione gradinum non est ul-
trameri post summam gradinem. Et quia sic communiter,
& non limitate proponit primum modum terminandi augmenta-
tum formæ, patet quod fluctuat huiusmodi communis subiumenta
quodcumque particolare contentum sub illo communis. Et sic
non diminuuntur autore in proponendo, nec diversi in subiumenta
sed sicut ex agente proximo, & subiecto disposito, ita ex
proprietate rationis charitatis ostendit charitati via non
comptare terminum augmenti. Nec oportet autorem discutere,
an charitas habeat terminum augmenti absolute, quia confit
quod ad charitatem viæ, de qua loquuntur, non spectat terminus
charitatis absolute. Nec hoc tacit. quoniam in responsione
ad primum expresse dicit, quod motus augmenti charitatis
licet non sit ad terminum in uia, est tamen ad terminum in
partia.

E ¶ Ad his autem ad principalia dubia respondendo ad primum ex
Scoto dicitur, quod licet conclusio, quam ex illis rationibus elicita
sit intentione autore, ac per hoc non oporteat sollicitari de
argumentis suis contra conclusionem, inquit tam contra intentionem
autem illi posuit, folienda sunt. Vnde ad primum rationem
dicitur, quod non est per ratio de calore, & similibus, & de charita-
te, quia charitas est participatio infiniti cum convenientia forma-
tio, calore autem non patet. Non enim in Deo est calor formaliter,
sed bene Deus charitas est formaliter.

F ¶ Ad secundum autem ex parte agentis dicitur, quod litera non
intert ex infinitate agentis infinitatem formæ, que sit, ut arguens
affluit, obiciens ex hoc, quod Deus de nihilo creat potentiam in-
finitam, non tamen formam qualibet creata est infinita. Sed author
ex infinitate agentis proximi charitatis infert, quod quantum
est ex parte agentis non habet terminus augmenti, quodclarum est.

G ¶ Ad tertium autem ex parte subiecti, quia tam nementer impu-
gnatur, dicitur, quod prima obiectio non est contra intentionem
conclusionem: quia non potest author charitatem infinitam in-
finitum ex hac litera. Secunda autem falsa, aut equivoce de ca-
pacitate loqui uideatur. Est enim anima, sicut etiam in materi-
a, potentia remota, & proxima, hoc est, potentia subiecti nuda se-
cundum ipsam, & est ipsam disposita per aliquam supernu-
merariam dispositionem ad taliem formam, ut patet in naturalibus.
Et licet potentia subiecti secundum ipsam non varietur, aut au-
geatur, aut minatur, nisi subiecti natura varieatur: potentia talis
enam eadem secundum dispositionem variatur, & fixa & corrumpe-
tur, & augeatur &c. Et hoc intendit litera dicendo, quod charitas
autem habilitatem subiecti ad ulterius augmentum. Reddit enim
potentiam animæ magis dispositam, ut propinquorem
ulteriori gradui, quam erat prius. Et hoc per se nonum etiam
Secunda Secundus S. Thomæ.

QVAEST. XXIII.

ad sensum. Res enim quanto calidior, tanto dispositior est, & F
propinquor interiori gradui caloris. Minus enim diffat a deci-
mo gradularia potestia reducta in actuū septimi, quam redu-
cta in actuū quinti, & sic de aliis. Cùm igitur dicatur, quod for-
ma non dat materie aliquid pertinens ad propriam cauila-
tam matrem, ne-
gat eam simpliciter: q[uod]a-
dicta forma dicitur de
materia, sicut iubie-
runt propinquus re-
specilio eius, ad quod
dicitur subiectum. Et ad probationem, qua dicitur, quod po-
sterior causa non das priori, negant invenitantes, quod a de-
causa diphontene priore per iuri adiumentum, falla est, evi-
derentur.

¶ Ad primam autem obiectiōnēm contra reſponſionēm, scilicet tam, quæ eft ex literā ſumptu quā ad hoc, quād tellus et charis angelis habilitatem rēfpectū viterioris gradū, dicunt ne-gando ſequelam de capacitate proxima: quia hinc charitas fit in quib[us] gradu euidenter rationis ſecondum ſpeciem, non tamē eft evidēt perfectionis in ſuā latitudine illius ſpeciei. Et propterēa capacitas proxima eft eum cūdiūm rationis ſecondum ſpeciem, & augēt in ſuā latitudine ſpeciei illius. Eu ne fit vis apparetia in verbo argumenti, vel diſtinguiunt quād ca-pacitas non eft unica, fed duplex, tunc remota, & proxima: & quād prima eft cūdiūm rationis, & non augēt: ſecondā eft enim unius rationis, led non perfectionis, & augēt: & quād prima & ſecondā inter se diſtinguiunt non ſolum ratione ſpe-cifica, sed generica: quia voluntas eft in ſecondū genere qua-ritatis, & charitas in primo, & ſic inde de qua capacitate loquuntur &cetera. Vel, & dōcēt, concedit, conſentientiam pri-mam, & negat consequentiām ſecondūm: quia non dicimus ut proprie loquendo, quād aliquā capacitas augēt, & aliquā non, sed dicimus, quād capacitas an in ea, que nō eft animo de-ducunt naturam suam, licet ſecondū ſeipſam in eft ſuā immutabiliſ, eft, tamē vt ſucepta ulterioris claritatis mutabilis per dilutionēm, propinquam magis ipsam reddentem, in gradū. Et ſimiliter tota & humana præputponit ſecondū id, quād in ſe eft ſecondū ſe, & non ut ſucepta ulterioris gradū. Si enim hor nota, nec humana, ſed ſolum fundamen-tum capacitatē præputponit: quoniam integratur, & perficietur ex charitate minori, capacitas, ſeu habilitas ad maiorem. Et per hoc patet, clare reſponſio ad ultimum ex authoritate Au-gustinū.

Ad secundum, dubium principale dicitur, quia aucto^m intent
dit de augmento charitatis secundum statum tunc tantum. &
non de augmento charitatis abso^lutē. Et ratio est, quia de aug-
mento charitatis abso^lute loquendum erat in tractatu de gra-
tia anim^e Christi, qui sicut verus comprehensor ab initio, &
non est ei data gratia ad menituram. Et hinc titulus articuli non
aretur secundum verborum sonum ad charitatem viae, ordi-
nariam tituli ad precedentes & subsequentes aperit, quod de
charitate imperfecti status querit. Postea in quantum de per-
fectione &c. Nec propter eum apparet ibi qualis etiam
de charitate viae, quia hoc singulare declaratum est, quod in in-
finiitu^m est augmentabilis in via. Nec obstat, quod prima ratio
te tenet ex parte propria differentia charitatis, que conuenit
ei abso^lute, sicut nec quod secunda teat ex parte agentis pro-
ximi infiniti, qui etiam est eius auctor, non solum in via, sed
in patria. Non enim est ex extraneis, nec ex communib^m procedere
a virtute proximi agentis differentia propriæ ratio-
ne, procedere ad ipsam in aliquo fit stau. Et ictio quod
processus litera est iste. Prudens auctor, quod chantas in ita-
ta via est sit forma, in qua non contingit sinecū motum, eo q
non possit ultra progredi: intuitu modis, quibus formæ pertransi-
bilibus (ut sic loqui licet) imponitur terminus, omnes exclu-
st, ut sic charitas viae remuneretur augmentabilis sine termino.
Intuitus fuit primo, quod licet forma media, puta, pallor,
sit augmentabili & pertransibili, terminus augmento eius pos-
nitur ex mensura intuitu proprie^m rationis, sicut mons ducit
in aliam speciem. Et deduxit hoc non habere locum in charita-
te: quia ex propria ratione non ueniat sibi terminus. Intuitus
secundo, quod licet forma, puta, calor aliquius sit augmentabili-
s, propter defectum tamen agentis non augeretur, ut patet iux-
ta paruum ignem, sed terminus augmento ex quantitate actu
imponitur ex infinita virtute diuina, que est proximum agentis
charitatem, deduxit non imponi sic terminus charitati viae.
Intuitus denum, quod licet forma, puta, calor sit augmentabili-
s, & agentis possit augere, subiecti tamen, puta, aeris incapacita-
tis terminus ponit augmento, ita quod si possit augere ad aut
gendum, corrumperetur subiectum, puta, aer cum suo labore, vt
pater. Ex concordante habilitate subiecti ad augmentum chari-
tatis in via, de duabus charitatibus via non foris hinc terminum
& sic nulli modo terminanda concluditur in via. Quot autem

modis in patria terminetur, non est praesens negli-
¶ Ad obiecta demum ex aliis locis doctrine arcu-
charitati terminus imponi potest, & imponit etiam
charitate animæ Iesu Christi. Nec huius opponimus,
scilicet quod charitas uite est augmentabilis in tempore.

ritas vię in infinitum potest augeri.
Sed contra est, quod Apo-
dicit ad Phil. 3. Non quidam acce-
sum, dubium occurrit. Quo pado charitatem asser-
et in infinitum, & tamen sit a termino in partia, ut
ad terminum in partia figurae illi gradus, &
& datam charitatem in hoc viatore sit nona distinc-
tio, quod augmentum in eundem fit in infinito. Num
in infinitum excedit omnia terminatum dicit. Ad ter-
minum potest difficultas reponendum ad termi-
num. In eundem articulo in responsum ad terminum ad-
dit, de diversa ratione quantitas in via, & in peccato
enim huius, quo formis qualis est etiam, quae
ritualis, fit, quanta quantibus dubius determinatur.
Vna siquidem quantitas est nota nobis, felicitate
nem interius, sicut in cæstis quantitas nostra.
Alterum autem non appetit, nec assignatur. Et con-
ex difference assignatur in litera inter charitatem
penes causam, scilicet fidem, & si possem, non habem
dixeriam rationem in charitate, sed quantum
& perfecta, ut patet in aliis amicis. Et impo-
ne que, ut perfecta notitia amici non fortius amicis
charitatem rationum, sed diversis perfectio-
bus, & magis perfectione. Et confirmatur remi-
tas charitatis in via aut remanet cum quantitate
venit, in partia, aut non. Si remanet ignoratio
nem, actu quanta fecundum perfectionem non man-
tinetur, dixerimus quare corripuumus, & exal-
gat, &c.

Ad hoc autem dicitur, quod cum
specifice in tua, & in patria, & charias in non
ritatem patriæ, ut seimen ad arborem, vel fructum per-

habet quo dammodo ad beatitudinem, sed sicut forma eiusdem species imperfecta ad seipsum perfectam, & quantitas perfectio- nis charitatis penes propinquitatem ad obiectum, sit eidem rationis in via, & in patria: & in quantitatibus eiusdem rationis, conatur unam quantitatem infra latitudinem terminatam posse

ab altera excedere, con- sequens est, ut charita- tis via in Beata Vir- gine fuerit quando- que maior secundum illam quantitatem, quam charitas ange- lorum, & quandoque quam charitas ar- changelorum, & sic deinceps: sic tamen ut in ingressu patrie inveniatur secun- dum hanc quantita-

perim, aut iam perfectus sim: sequor autem si quomodo com- prehendam, vbi dicuntur * glossa.

Nemo fidelium & si multum proferetur, dicat sufficit mihi. Qui enim hoc dicit, de via exit ante finem. ergo semper charitas in via potest magis, ac magis augeri.

RESPON. Dicendum, quod ter- minum hanc continuam

secundum secundam in via excrescerit, vt ad praedestinatum sibi mensu- ram secundum donationem Iesu Christi peruenierit. Numquam tamen fuit in via eius charitas, aquilis simpliciter charitati mini- ma in pani, qua charitas patrum est quanta duabus diuerfarum rationum quantitatibus, ad quarum alteram charitas via non po- tent perfingere. Vnde simile est de augmento linea respectu su- perficie. Sic enim linea non potest quantumcumque crecere, ad quantum superficie peruenire, potest tamen secundum unam dimensionem excedere certam dimensionem superficie: ita charitas via numquam potest adequare charitatem patrie, potest tamen secundum unam rationem excedere aliquius charitatem in patria existens.

* Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod non est fictio, sed ex naturis rerum notitia sumpta, quod forma animalis, ut a- fons & schibus habeant quantitates diuerfarum rationum intensi- vis. Quia enim secundum naturam suam dependet actus anima- lius modi a duabus diuerfarum rationum, anima scilicet, & obiecto, non est mirum si habeat perfections diuerfarum ratio- num & ambas intensivas.

¶ Ad confirmationem dicitur, quod aliud est loqui de notitia ami- ci imperfecti, vel perfecta eiusdem rationis, & de notiis diuer- farum rationum, puto usum facialis, & usum per speculum, quod- cumque aliud representari. Sicut amicitia quantumcumque crecere, numquam peruenit ad illam perfectionem, quam ex facia- li conservatione nata est habere, ita est in propposito.

¶ Ad tertium dicitur, quod quantitas charitatis perueniat eadem numero in patria augmentata tunc usque ad terminum. Ratio- nabiliter quippe est, ut si largior non solam alteram per- fectionem totaliter, actualiter faciendo amare, sed etiam quod longe magis faciat amare, quam prius ex parte obiecti, propor- tionaler tamen ad praecedens meritum in via. Vnde adueniente secunda perfectione charitas prima etiam maxime augetur, proportionale tamen ad meritum, ita quod tunc incipi maximus amor. Dum & ex parte obiecti, & fabieci. Nec putes ha- perfections esse duas res ab iniunctu realiter distinctas, sed sicut charitanus identificatur realiter perfeccio gradualis latitudinis secun- dum accidens ad obiectum: ita eidem charitati identificatur rea- liter perfeccio gradualis latitudinis secundum attentionem, seu expeditionem subiecti, sicut uis corporali identificatur rea- lity, & perfeccio, quam ex approximatione obiecti habet, & perfeccio, quam ex attentione anime foritur, & tamen est una complexus qualitas. Diueritas autem rationum est, qua facit di- versas partes rationes unius totius, similes tamen perfections, & communares charitatis. Et quoniam hec uia praeditis facil- citate videatur, ad dubium tamen motum in responsive ad pri- mum fastigare non potest: quoniam si augmentum charitatis in via fit per approximationem ad obiectum in infinitum, sicut conatur secundum illam quantitatem in via adequare & excede- re certum beatum, ita contingit quantum est ex natura au- genue, adequare summam in Christo charitatem secundum quantitatem: quod est impossibile. Vnde licet in commen- tario super prima secunda questione, art. 67. articulo ultimo, hanc viam inchoauerim, diligentius tamen meditatus, aliter dicen- dum puto.

¶ Ad quinto eidem factio primo, quod charitas duplum ha- bebit, leicit naturalem, & quasi preternaturaliem. Sta- tus naturalis charitatis est, esse illo modo, & ea perfectione, qua est in celesti patria. Status autem quodammodo preternatu- ralis est, esse sicut est in uita hac, Probandit haec. Et naturalis quedam charitas in patria, patet ex ipsa nature charitatis, qua est amicitia inter hominem & Deum conseqüens communicationem deformitatis. Conatur enim, quod amicorum est conuovere, & condelectari. Quod ideo in hac uia preternaturaliter quodammodo inchoatur, patet ex hoc, quod charitas, uia nominatur ab

Apostolo dicente. Adhuc excellentiorem viam nobis demon- stro. & Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino, quia per fidem ambulamus. Nec habemus manente cunctam, sed futuram inquirimus. Conatur autem quod non solum cives in peregrinatione & uia, sed etiam naturalia, cum mouentur ad

minus augmento alicuius for- ma potest præfigi tripliciter. V- no modo ex ratione ipsius for- ma, quæ habet terminatam men- suram, ad quam cum peruenient fuit, non potest ultra procedi in forma: sed si ultra processum fuerit, peruenietur ad aliam for- man. Sicut patet in pallore, cuius terminos p continuā alterationē

indivisiibilis, sed latitudinem habet: nam in pate domo mansiones multas habet, oportet utriusque perfectioni latitudinem consonam, quantitatremque spaci- alem conuenire. Et quoniam status via, & patriæ non unus & eiusdem, sed diuerarum rationum est, idcirco per- fectiones consequentes eos, ut diligenter ab iniunctem, diuerarum quoque rationum esse oportet. Sicut vniuersaliter videmus, quod proprietates consequentes res diuerarum rationum, ut hic, sunt diuerarum rationum. Scitur secundo, quod difficultas huius rei confitit in assignando, quomodo sunt diuerarum rationum perfectio charitatis in via, & perfe- cto charitatis in patria. Et quoniam de patria nihil scimus nisi quantum Dominus narravit in scripturis populorum, & principum, qui fuerint in ea, ex his que audiuimus, nouimus quod perfectio via habet se ad perfectionem patriæ, ut perfectio puerilis ad uirilem, dicitur Apostolo ad hoc proprium. Cum etsi parvulus, loquerar ut parvulus &cet. Et rursum quod se habet ut lux diei in statu au- gmenti ad diutinam dicens Salomon Proverbio quarto. Iustorum semper quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Habemus etsi quidem ex his quatuor, Primò diueras rationem perfectionis. Secundò, permanen- tiā triuīque perfectionis simili. Tertiò, augmentum in infinitum secundum perfectionem viae. Quartò, quod quantumcumque augetur, semper est simpliciter minor charitate patriæ. Diueras in primis perfectionis ratio patet ex hoc, quod licet natura pueri, & uiri, & similiter lucis matutina & perfecti dei, una & eadem sit, perfectio tamen naturæ in pueritia, & in virilitate diuerarum est rationum, ut experientia teste probat. Ap- postolus. Et similis patet de lucis diuero statu. Nam quod per- fectionis prioris statu attestatur, imperfectionis est in in- cedente statu, ut patet. Permanentia autem enunciatis his, quae imperfectionis sunt, clare liquet. Nam eadem natura cum eo perfectionis, quod in pueritia acquiuit, permanet in uiro: & eadem lux enunciata admulta imperfectione in die per- fecto inuenitur, ut iuxta Apofololum, charitas numquam ex- cida: sed cum uenerit quod perfectum est, evanescit quod ex parte, id est, imperfectione est. Augmentum in infinitum sane intellectum, ut hic sumitur, hoc est, semper habeat quo crecat, non simpliciter, sed durante via, manifestè quo habetur, si aduertimus, quod durante pueritia, semper ha- bet homo quo crecat: & similiter durante statu matutinali, semper habet lux quo crecat. Hoc enim est hominem in pueritia, & lucem in mane, & charitatem in via, posse crescere in infinito.

¶ Propter quod in litera est differentia inter charitatem, & for- mas medias, puta, pallorem, quatum augmentum non est co- sumum motu ad terminum. Declaratum est augmentum charitatis in via in infinitum, ac si diceret, quanto tempore durat via ad patriam, durat & augmentum charitatis: sicut quanto tempore durat manu, durat augmentum lucis. Non sic enim est in formis mediis. Extenditur enim plus via, quam augmentum illius formæ, & quemadmodum implicat aliquid in via non posse progreedi (Iam enim est in termino, & similiter hominem in pueritia non posse amplius crescere, & lucem mane non posse crescere) ita charitatem in statu via non posse augeri. Iam enim non est in via, sed in termino, sicut nec homo in pueritia, nec lux in mane. Et ex hoc patet quartum, scilicet, quod quantumcumque charitas augetur in via, numquam peruenit ad perfectionem patriæ, quia alterius sunt rationis & istarum perfections. Sicut puer quantumcumque crecere, numquam stan- te pueritia peruenit ad perfectionem uiri: nec lux matutina stan- te mane ad perfectionem diei perfecti. Sunt enim, ut dictum est, perfections alterius rationis quod ad hoc quidem, Secunda Secundz S. Thomæ. H 4 scilicet

scilicet quod sunt diuersarum rationum assimilatae in littera quantitati linea, & superficie, sed non est extendenda similitudo ista. Non solum autem ex his habeatur, quod charitas vix est simpliciter minor charitate patris, quod etiam ex linea, & superficie exemplo habeatur: sed quod charitas via secundum nullam quantitatem potest ade-

aliquis transit, vel ad albedinem,
vel ad nigredinem percutiens.
Alio modo ex parte agētis, cuius
virtus non se extendit ad ulterius
augendam formam in subiecto.
Tertio ex parte subiecti, quod nō
est capax ulterioris perfectionis.

etiam non virilem. Et ratio est, quia perfectio sunt non solam habentes ordinem originis, sicut linea, & superficies, sed habentes ordinem videlicet terminum, qui non est in linea, & superficie. Non enim protinus linea terminabitur unquam ad superficiem; sed sicut pueritas ad virilitatem, & lux mane perfectio diem, ita argumentum charitatis via ad perfectionem patria terminatur. Propter quod diuinus author in litera in responsione ad primum dicit, quod motus charitatis est ad terminum non hic, sed in patria. Et quia non est fai multis manifestasse, nisi tradix, unde haec conueniat de facto charitati, offendatur, dicendum est, quod in litera ponitur propria radix tam in Prima Secunda, quam hic. Et est differentia inter fidei lumen, & claram diem, calefictus patria, cum Deum amicos uidetur facie ad faciem. Ex hac enim efficiatler dixerunt rationis cognitione hic, & in patria conqueritur charitas dux, rationis accidentaliter, que constituit dux rationis statum in charitate, & conquerenter perfectionem, & quantitatem, unde declaratum est.

¶ Hoc autem respondere argumento, non est difficile.

¶ His autem discussis, respondere argumentum, non est difficultate. Vnde ad primum dicimus, quid cum charitas sit qualitas secundum naturam suam patre caelestis & secundum quandam inchoationem in sua concepta, ex hoc ipso patet, quod non est factio deus ex natura rei communicata conqueps, quod habens duas quantitates spiritualis intensius diuerfarum rationum accidentaliter, sicut homo habet pauperium, & viriliteratum. Vt rursum enim habet suam propriam quantitatem perfectionis, & habitus dinem, & statum, & accidentia altera conuenientia homini absolute. Et rursum utraque habet quantitatem molis diuerfarum rationum accidentialiter, dum in puro tempore est admissa potentia: In iure autem pure in actu, confiderando virum secundum id quod perfectio est, non prout beneficere potest. Sic enim charitas habet status, latitudines, & quantitates diuerfarum rationum, ut per te dictis.

Ad secundum dicitur ex eadem radice, quod quia caritatis amicitia conuictus est pars, non vis, nisi inchoatio, id est perfecta, & imperfecta notitia amici duierunt rationem, variata, quantitate secundum diuersas rationes, non autem quamcumque differentia secundum perfectam, & minus perfectam notitiam. Sic autem est in proposito patet: & simile uidetur in similibus.

¶ Ad tertium iam dictum est, quod remanet quantitas priorum in succidente, sublatio eo quod erat imperfectionis: sicut in vitro remanet perfectio pueritiae, iuxta doctrinam Apotholos euacuat his quae erant parvuli. Sic autem remanere non debet proprio loquendo, duas quantitates, aut perfectiones diuersarum rationum remanere, sed unam tantum implicite consummatae, reinvenientem alteram secundum id, quod perfectionis non habebat. Et propterea non oportebat querere causas, aut modum corruptionis prima perfectionis & quantitatis, sed imperfectionis admisit, de qua non oportet sollicitari: quia scriptum est. Cum venerit quod perfectum est, evanescabit quod est parte eius.

Ad dubium autem motum in responsive ad primum modo dicendum est, quod cum termino alterius rationis sit, infinitas motus augmentum non simpliciter, sed secundum quantitatem vis Verbi gratia, Cum hoc quod augmentum pueris terminatus ad virilitatem, que est alterius rationis, stat quod augmentum pueris creferat in infinitum simpliciter; quia sic nunquam perueniret ad uitiositatem, sed infra latitudinem pueris. Constat enim quod quamdiu quis est puer, puer haberet quo creferat, & quando primum creverere non posset, puer amplius non est. Et similiter cum hoc, quod luc maestitia terminatur ad perfectum diem, stat quod augmentum lucis matutinae sit in infinitum, non quia in infinitum simpliciter creferre posset, sed inenim numerum ad perfectum diem perueniret, sed quia infra latitudinem lucis matutinae semper habet quo creferat. Si enim amplius creferre non posset, matutina non est. Hoc ergo modo accipendum est quod charitas in statu vie potest augeri in infinitum. Ly enim, in statu vie, est conditione determinante augmentum infra latitudinem

Finem perfectionis propria statui viatoris. Et propter quod charitatis augmentum eit ad certum contemplationis, scilicet perfectionem partem, ita quod clausum sit in infinitum, non simpliciter, sed in finitam et latitudinem perfectionis viæ. Semper enim hanc esse

Nullo autem istorum modorum imponitur terminus augmentatione charitatis in statu viae. Ipsa enim charitas secundum rationem propriæ speciei terminum augmentationi non habet. Est enim participatio quædam infinitæ charitatis, quæ est

G augmenti in infinitum infra latitudinem per extensum, & distantiam in infinitum secundum latitudinem per extensum. Et similiter potest dici, quod inter inchoationem chartarum & terminum in patria, est distantia initia simpliciter, quod per motum augmentum tandem per extensum ad diem causa letis patria, sed et infinita secundum latitudinem & distantiam vite, propter quod contingit motus ad extensum scire. Ex hoc igitur quod est hic suppletio, finitima est vite rationem infinitam, & ideo & mons inchoatus natura, & dum hic est motus, semper potest creare & perfici augmentum in infinitum in itinere. Nec enim Nourrice in declarationibus, & exemplis dare non modum finititudinem: infinitum enim per extensum quidem via praefata viras suis patet, sive negat, sive malis puerit, & mane est. Qualibet quoque certe ratio, sive excelsior, sive innitus cedat fini, proportionata & perfectior diei est.

Hec quis omnino collatis cum doctrina veteris & in articulo sequenti in reflexione ad tantum voluntatem ; quam in speciebus de vienibus , aperte in hac re dispergatis uterum , non pertinetem auctoris : sed putantes apud eundem charitatem hanc geri posse in infinitum : nec a laetare , quod de affectione non simplieretur , sed in statu quoque argumentum in infinitum , & semper celsere possumi videtur cum auctoribus traductum , non usque scilicet cum argumento in infinitum charitatis in corporationaliter augmentum in patri abscisso , quae tria non possit charitas augeri in infinitum . Videtur ibi invicem aduerteri . Nam conatur , quod quaecharitas in via , tanto maior proportioniter erit . Quantum enim minus fatus excusat alium item in via , tanto proportionaliter excusat etiam secundum charitatem . Et propterea fit in infinito charitas in via , ita quod quoconque fando alio in eadem dari facilius potest , uel alter in via , alio in via : & oportet consequenter dico , quod ex eis quaecharitas potest augeri in infinitum , ita quod quoconque potest dari facilius essentialetur . Et concludam hanc quia supponendo , quod quoconque angelus creatus sit superioris creare , & quod charitas de eius citate naturalium , sequitur & quod charitas esse membrabilis in infinitum iuxta augmentum naturalium charitas patre in eisdem fit membrabilis in infinitum ad augmentum charitatis vix in eisdem . Quae creare angelus superior , tanto maiorem daturabere . Et quanto maior efficit charitas usque tanto maioritas patris .

K *Sed hoc dubium cum lus nos tunc non possit
ut etiam ex hoc offendatur soliditas costarum, cetera
quid est, redemissionem de omnibus. Scilicet
Phylicorum, quod quia infiniti non est illi
flantur, sed accidentia, ideo condonare afferunt
et latitudinem clauduntur. Verbi gratia. In hoc que
linea infinita, non sequitur quod omnia occurrant
extra ipsam sic: quoniam infinita infra linea inter-
diatur, & simile est in aliis. Et hinc come-
ca, que consequuntur ad augmentum in infinita
linea, & ea que consequuntur ad argumentum in linea
dem infra talen latitudinem. Nam ad alios
solite argumentum in infinitum, leviter intermit-
longitudinis, sic quod non est dare lineam in longa-
dari longior. Ad augmentum autem in infinita
fra latitudinem patitur in decrendantem ab aliis
non sequitur longitudi intermixtae sic: quod
cunque debilis longitudo, sed sequitur longitu-
lis sic, quod illa linea numer quam erat in longo, appre-
longitor. Verbi gratia. Sunt due lineae appre-*

& p. duplicitate potest A linea augeri in infinitum. Primum simili-
citer, & sic se jucur, qd excedit omnem finam longitudinem
v. patet. Secundo infra latitudinem infinitarum partium in quas
potest diuidi linea B. est enim diuisibilis in infinitum, & sic A linea
se jucur augeri in infinitum, quod nunquam erit ita longa,

Spiritus sanctus. Similiter etiam causa agens charitatem est infinita virtus, scilicet Deus. Similiter etiam ex parte subiecti terminus huius augmentatione, prefigi non potest: quia semper charitatem excedit, superexcedebit habilitas ad ulterius augmentationem. ^{VII}

mentum infinitum, augmentum autem secundum quid, non ducat ad quantitatem infinitam: ita si ponamus singulis partibus per singulas augmentationes quoniam respondeat secundum aliquam proportionem, par, decipit diambus alias lineas, pura G, que respondeat ipsi A leuiorū augmentorum in infinitum simpliciter: & F, que respondeat eidem A secundum augmentum in infinitum secundum quid, videbimus, quod quantitas G, est augmentabilis in infinitum simpliciter, & ducatur ad quantitatem infinitam.

Quoniam autem F, quoniam semper in decuplo inveniretur maior quam A, non efficit tamen augmentabilis in infinitum, nisi secundum quid, nec ducetur ad quantitatem infinitam, sed infra latitudinem quantitatis majoris in decuplo, quam sit B; linea, cuius singule partes in decuplo exceduntur a partibus ipsius F.

Ex his, quae exempli causa, vi dicenda perspicuerit, artilimus, dicendum est, quod charitas, ut prædictum est, non ponatur augmentabilis in infinitum simpliciter, sed in via, hoc est, in latitudine viae.

Via enim in quantum via, & terminata est quantitate, & infinitum progessum in ea importat. Oportet

conducere in terminum dicere, nisi frustra sit, & dum via semper protendit. Ac per hoc nec sequitur, quod ipsa

quantitas ducatur ad infinitatem charitatis simpliciter: nec sequitur, quod quantitas charitatis respondens et in patria, ducatur ad infinitatem simpliciter, sed quod vel ducatur ad aliquam proportionem perfectionem, respondendo singulis gradibus augm. in via secundum aliquam proportionem, ut in aug-
mento secundum quid linea declaratur et, quoniam charita-

tis augmentum in via non est augmentum simpliciter, sed secun-

dum quid, quia extra statum suum naturalem est sub obscura cogitatione luminis fidei: vel respondeat sic maior maiori, & quoniam alteris rationes, ita ut non sit proportio secundum aug-
mentum, sed folium conformatum secundum quantitatem inueniatur.

Declaro utramque responsione. Prima responso con-

cedit proportionalem excecum in patria iuxta excessum in via, et negat in via, dari augmentum infinitum simpliciter, & propo-

neret etiam negat illum in patria. Nec oportet hic responso,

quod similitudo ex agumento linea secundum quid, reproba-

bitur in propofito, quia charitas non augerat semper per pa-

tes mores. Non obstat, inquam: quia similitudo illa non af-

fert pro ad hoc, quod est augerat per patrem semper minorem,

sed quo ad hoc, quod est semper augerat per aliquum quantum,

non carando, ac primo addito minus sit secundum, & terrium minus secundo, sed abstrahendo ab hac comparativa, successi-

ve additorum penes maius & minus. Linea enim est diuisibili-

lis in tempore diuisibilia abstrahendo ab humismodi comparatione ut patet. Præcer hoc autem exemplum mathematicum, est exem-

plum in naturalibus, habens augmenum um in infinitum, non tam

secundum quantitatem infinitam, sed ceram latitudinem, ut patet, de augm. perfectionis humanae in pueria, etiam durante pueria in infinitum, & terminatur tamen ad utilem per-

fectionem. Confitim ergo haec prima responso in hoc, quod

augmentum charitatis in via, non est augmentum eius quantita-

ris simpliciter, sed secundum quid. Scilicet statum per regim-
tationis fiduci, pueria, et in quantum hanc.

Et propter singulis partibus (sic loqui licet) charitatis in via assignando singulas in-

decupla proportiones in patria, non sequitur augmentum in infi-

nitum simpliciter, sed secundum quid. Nam enim manifestatum est, quod stat semper aliqui alicui postea apponi, & nec in i.e. nec

proportionabilis sibi respondentibus procedit ad quantitatem in-

feriorum. Secunda autem responso forte magis pro-

priat quod scilicet quemadmodum uirilicas hominum est pro-

portionalis pueria quod ad hoc, qd quantitas puer perfectior, tanto

perfectior proportionaliter, non tamen est sic proportionalis,

ut singulis augmentis pueria finis assignabila singula augmenta-

ritur, sic h. in charitate patria, & via, que se habent apud A-

postolam, ut & puer. Ita quod conceditur, quod quanto per-

fectior quis est in via secundum charitatem, tanto proportionaliter

erit perfectior in patria. Quia tamen diueritarum rationum sunt

perfectiones istæ charitatis in patria, & in via, quæ sequuntur lumina diuearum rationum ideo non sunt comparabiles secundum proportiones gradus ad gradum, seu partis ad partem. Et hæc reponso amplectenda videtur, quia perf. eho patriæ te habet ad perfectionem viae, ut terminus ad motum, ut patet ex in-

ductis. Modò autem quoniam perfectior est motus, perfectior est terminus, non tamen sunt comparabiles secundum proportionem graduum motus ad gradus in termino. Unde ex utraque respon-

sione sumatur, Primum, quod augmentum charitatis in via, est augmentum eius secundum quid propter predicta, & inde quod non licet ex talis augmentatione in infinitum inferre infinitatem termini alterius rationis, sed excellentiæ respondentem cunctum augmentationem. Sicut augmentationum hominis in pueria est in infinitum infra latitudinem puerie: semper enim habet quo creferat in ita puerie: & quoniam aliquis perfectior fuerit in pueria, tanto erit perfectior vir: & quoniam iste perfectior puer illo, tanto perfectior vir illo erit.

Non tamen infinito processu infra latitudinem puerie respondet infinitus processus simpliciter uirilitas: sed aut incomparabilitas secundum pro portionem iuxta secundum dicta, aut processus in infinitum secundum quid iuxta primo dicta habebitur.

Ex his autem patet solutio obiectorum, quoniam easdem est ratio de angelorum & hominum, quo ad hoc, charitate. Create enim quoniam superiori angelo, & data charitate secundum naturalia, non nisi chariatis ita augmentationum in infinitum concluditur, quod author probavit. Ex argomento autem charitatis in via in infinitum, quoniam sequatur vel infinitus secundum, quid, vel incomparabilitas secundum proportionem, dictum est.

Et si formetur ratio de angelo create beato, quod quoniam dico, potest dari major ergo charitas patriæ in infinitum simpliciter augeri potest. Respondeatur, quod non sequitur nisi processus in infinitum secundum quid in patria sicut si ex utioribus angelis fierint beati. Deus enim creando eos, semper beatos in eiusdem rationis gradibus locat, quales essent si media charitate uia ad eos pertinenter. Conflat autem ex dictis, quod quantitas charitatis patriæ, proportionaliter respondens argumento charitatis in via, non est infinitum simpliciter, sicut in numeris. Et forte perfectior charitatis in patria ita est alterius rationis excellenter, quod habet utrumque, sicut, & quod est terminus consummans quicquid perfectoris inventus in charitate triplex, consummatus, in quam, iuxta dispositionem perfectibilis quantitas invenire: & quod est ie-

cundum proportionem respondens argumento charitatis in via. Et propter utraque responso oportet ut, ut communiceat circa dicta a doctioribus iudicemus, absque infinitate simpliciter charitatis, quam qui tener, sicut in numeris, non video quare errat, quoniam ab autore declinet, ut patet ex dictis. Quoniam autem humumodi de charitate sit metaphoram dicta, nera uideatur, ex proprio tamen oportet intellectum quiescere, ne opponatur, qd Theologia iymbolica non est argumentativa. Unde tertius motus dicendi, cui multa in duabus predictis uis tacta deferuntur, occurrit.

¶ Ad cujus evideniam oportet primò evitare confusione quæstionem. Sunt siquid m in hacre tres quæstiones. Prima est, An charitas absolute sit augmentabilis, intensu in infinitum.

Secunda est, An charitas via sit intensu augmentabilis in infinitum. Tertia est, An charitas patriæ sit augmentabilis in infinitum. Inter quas quæstiones ipsa adiunctio diueritarum statum scilicet uitæ, & patriæ, & abstractio ab utroque ita ostendit differentiam esse. Et prima quidem quæstio in tercia parte, ubi de charitate anime Christi, an sic summa possibilis dari dicetur, trahatur, de qua iam dictum est, quod secundum autorem pars negativa est uera. Secunda autem quæstio, que præ manibus habetur, habet partem affirmativam ueram, iam Ecclesia authoritative determinatam in concilio Vienensis a Clemente quinto, ut patet in Clemente. Ad nostrum, de hereticis. Vbi de noua fœcta dicitur tenens, & afferens doctrinam sua sacrileg, & perierga, infelixius designatos errores. Primo uidelicet, quod homo in vita præfenti tantum, & talis perfectio gradus potest acquirere, quod redde ut penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficer non posset. Nam, ut dicitur, si quis semper posse proficer posset aliquis Christo perfectior inueniri has ibi, et infra. Nos facio approbante Concilio. Etiam ipsam cum præmisitis erroribus damnamus, & reprobamus. Supposita ergo cum Ecclesia ueritate hac, quod charitas via est augmentabilis in infinitum, ostendenda tria sunt. Primum, quod est perfectio charitatis uitæ, quæ charitatis patriæ.

Secundo, quod sunt perfectiones diueritarum rationum.

Tertio,

QVAEST. XXIII.

Tertio, qualis est huiusmodi diversa ratio. Perfectio charitatis via est duplex, altera ex parte subiecti: & altera ex parte obiecti. Nam charitas via augeatur ex parte obiecti, cum Deus mouet voluntatem, ut magis ac magis bonus, ut magis ac magis amicus, ut magis ac magis multicus, hinc beneficio superaddendo illud, & illi alterum, & huiusmodi. Sic enim accedit voluntas ex parte obiecti ad magis amandum ipsum Deum.

Augeatur quoque ex parte subiecti, dum etiam ad equaliter occurrens obiectum, magis iste conatur, magis studet, magis se colligit, & applicat. Ha sunt perfectiones charitatis in via, quae licet sint diversarum rationum inter se, ut superioris monstratum est, identificantur tamen secundum rem simplici charitatis amoris, ut etiam superior patet. In patria quoque charitatis perfectio vtriusque est. Nam ex parte obiecti quantificatur ex ipso Deo in seipso viso, iuxta mensuram non Dei abolute, sed Dei visi: quod est dictum, iuxta mensuram uisionis. Ex parte vero subiecti quantificatur ex hoc, quod totaliter actualiter fertur in amorem Dei, implendo totaliter illud praeceptum. Dileges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota &c. Diversorum autem rationum est perfectionem charitatis uia, & perfectionem charitatis patriæ, ex signo, & ratione monstratur. Ex signo quidem, quia quantumcumque crescat charitas in via ex parte subiecti, nunquam peringere potest, ad perfectionem charitatis in patria ex parte subiecti: quoniam nunquam potest ad hoc perire, ut diligenter actualiter hoc est, ex toto corde, ex tota mente &c. ut patet ex infra dictis ad August. & auctore in discussione huius praecepti. Et similiter quantumcumque crescat charitas via ex parte obiecti, nunquam pertinet ad perfectionem charitatis patriæ ex parte obiecti: quoniam nunquam potest ad hoc perire, ut mouetur ad amandum a Deo viro, sed semper mouetur in hac uita a Deo in speculo creature. Hoc enim quod est quantitatem perfectionalem charitatis in via quantumcumque crescat, non posse perire ad minimum quid quantitas perfectionis propriae charitatis patriæ, ostendit quantitates has esse diversarum rationum. Ratione uero, quia ea quae consequuntur ad actus diversarum rationum ut sic, sunt diversarum rationum: sed perfectio charitatis, in uia, & perfectio charitatis in patria consequuntur ad actus diversarum rationum. ergo sunt diversarum rationum. Minor pater, qui subiectum in via, & in patria diversarum est rationum secundum actus uisus per fidem, & uisum facie ad faciem. Et similiter obiectum in via, & in patria, inquantum est monens, diversarum est rationum secundum actus uisi in speculo, & uisi in seipso, ut patet. Deus enim uisus in speculo, nunc mouet ad amandum, tunc autem, Deus uisus in seipso. Et quoniam diversa ratio tam subiecti, quam obiecti ex differentia inter cognitionem fidei, & uisum apertam oritur (nam differentia ex parte subiecti per fidem & uisum apertam, redundat in diversam rationem obiecti, ut mouens ad amandum: nam inde prouenit, quod Deus nunc mouet in speculo, tunc in seipso) ideo auctor profunde intuitus, diversa rationis quantitatem in charitate uia, & patrie assignavit in hac litera ex hoc, quod alterius rationis est quantitas charitatis consequitur cognitionem fidei, & consequentias uisum apertam. Nostanter autem dixi, obiectum ut mouens, est alterius rationis hic, & in patria: quoniam obiectum charitatis potest dupliciter considerari, scilicet ut terminans amorem, & ut mouens ad amorem. Et quoniam ut terminans sit unius rationis hic, & in patria, scilicet Deus ipse prout in se est, & propterea charitas nunquam excedit, ut mouens tamen est diversarum rationum: quoniam mouere in uisum in speculo, & mouere ut uisum in seipso, constat diversarum est rationum. Qualis autem est haec diversitas rationum, ex diuersis conditionibus sumi potest. Prima est, quod quantitas perfectionis charitatis in via, remanet cum quantitate perfectionis charitatis in patria: quoniam charitas nihil perfectionis perdit ex hoc, quod permanet in patria. Secunda est, quod semper est quædam illius inchoatio, & per illam percipiatur, ac consumatur, ut patet.

¶ Ex his, n'apparet primo, quod non sunt diversarum rationum, sicut cognitio fidei, & visus apertus ad quas consequuntur: quoniam cognitiones ita incompensabiles sunt, & essentialem diversificantur. Perfectiones autem charitatis sic sunt diversarum rationum, & simul permanent, & uno numero simplici charitati identificantur realiter.

¶ Apparet secundum, quod sunt diversarum rationum, si ut includens hoc & aliud, & contento uno tantum. Et ad hoc defer-

Fuit exemplum littere de superficie, & linea. Superficie longitudinem, & addit latitudinem. Linea vero habet est contenta. Et similiiter charitas pars clauditur in nem via, & addit perfectionem patre: charitas in perfectione uia est contenta.

Habent quantitatem eiusdem rationis, non autem in his, que habent diversam rationem quātitatis: sicut linea quātūm cunctū: crescat, nō attingit quantitatem superficie. Non est autem eadem rō quantitatis charitatis via, quæ sequitur cognitionem fidei, & charitatis patre, quæ sequitur visio nem aperta. Vñ non sequitur rō.

Duo erimus, & quidlibet ipsum sicut est. Nam auctor apostoli semper aliquid praeternaturaliter habet, & ad naturam, & ipsius peregrinationis. Et qua quicquid imperfecti ternaturali ita habet, deponens, & ad naturam, non inde quicquid statim perduetur erit, in patria id est diversa fectionis charitatis in uia, & in patria, ad apostoli exemplo perfectionis puerilis, & perfectionis uirilis parvulus &c. Sicut n. puerita tendit ad uiriliter illa abiecta nō perfectio acquitata in pueris, non est perire ad statim puerina: sic charitas in diversa ratione charitatis patriæ, & ea porticetur abiecta non perfectio habuit, sed admittit imperfectione, perire ad naturam. ¶ His autem declaratis, superciliter responderebit.

¶ Ad obiectiones secundum allatas in principiis responsione ad tertium, de diversa ratione communione uia, & in patria, iam patet responsio. H

¶ Ad primam quidem, quod non est actionis, sed actuū animalium habere perfectio diversarum rationum. ¶ Ad confirmationem tam patet, quod ex diversarum uisionib[us], confequitur diversa rationis perfectio, ex parte subiecti, quam obiecti.

¶ Ad alteram confirmationem potest dici duplicitate inconvenient remanere quantam perfectionibus diversis, sicut etiam superficies est quam dimensiones rationum. Secundum & melius, qd remanet quantitas rationis patriæ tantum. Perfectio uero ne remanet potentia, sicut trigonum dicunt esse potentiam in se. Anima: & sicut in uirilate remanet perfectio pueri, sicut in uro due perfectio in actu, scilicet in ueritate & ueritate, & que aduent in uirilitate uniuersitatem adiuventur, & deinde in illam pueritatem, ut quam perfectio. Scilicet in patria, quod perfectio patriæ claudit in diversitate ut perfectio ab ipsa perfectione patre, & non finitam in actu.

¶ Ad dubium uero motum in responsive ad primam, iam patet resp[on]sio, quia mons augmentum in minimum alterius rationis in patria: & ideo dicitur, qd remanet in infinito in potentia secundum alterius rationis, quoniam prima infinita attendit secundum elongationem patriæ a statim uia. Infinitus autem secundum dictum progressum infra statim uia. Ratio autem progressus ad terminum eiusdem rationis &c.

¶ Ad aliud uero dubium. Quo cum augmetu in infinito charitate ne posse augmetu in infinito in patria, qd remanet non est euidenti rationis quantitas charitatis patriæ. Et hoc, qd sine incrementabili habeat quantitas rationis patriæ non responderet secundum aliquam consonantiam charitatis uiae: sicut nec quantitas superficie est consonantia quantitatibus lineis. Et cum hoc sit, qd responderet charitatis uiae, ut terminus, ut uiriliter pueritatem. Quod est esse commenabiliem huiusmodi terminum augmentum, quia sunt diversarum rationum. Et natus fit, qd significat in uia, qd fit augmentum charitatis fini quod progressum remanet in statu paternaliter habet, & non in imperfectionis admittit. Nam hinc augmentum in infinitum, conuenit charitati, secundum qualiter est perfectio, & praeternaturaliter ipsius causam, qd responderet cognitionem fidei. Et hoc tam habet ex responsione ad tertium, ubi dicit qd perfectio non est simpliciter, & iō semper haber quod crevit. Sed etiam qd simpliciter, relinquunt qd perfectio secundum qd perfectio. Et quia augmentation est ad perfectionem, non nisi augmentationem em quid est.

Vtrum charitas in hac vita possit esse perfecta.

AD OCTAVVM sic proceditur. Vñ, q̄ charitas in hac vita nō possit esse perfecta; maxime enim hac perfectio in Apostolis fuit dicta non sequendo dictam viā, scilicet, quod charitas, nec aboles, nec in patim, et augmentabilis in infinitum fecit, sed in eis non fuit. Dicit enim Apostolus ad Phil. 3. Non quōd iam comprehendenter, aut perse-
ctus sum, ergo charitas in hac vita B perfecta esse non potest.

¶ 2 Prat. Aug. dicit lib. 83. q. * q̄ nutrimentum charitatis est dimi-
nuto cupiditatis: sed vbi est per-
fectio charitatis, nulla est cupiditas. Sed hoc non potest esse in hac
vita, in qua sine peccato vivere non possumus, s̄m illud i. loā. I.
Si dixerimus, quoniam peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus:
omne autem peccatum ex aliqua inordinata cupiditate procedit.
ergo in hac vita charitas perfecta esse non potest.

¶ 3 Prat. Illud quod iam perfec-
tum est, non potest viterius cre-
scere: sed charitas in hac vita sem-
per potest augeri, ut dictum est. ergo
charitas in hac vita non potest esse perfecta.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit super primam Can. Io. Char-
itas enim fuerit robora, perfici-
tur: cum autem ad perfectionem ve-
nerit, dicit. Cupio dissolui, & esse
cum Christo: sed hoc possibile
est in hac vita, sicut in Paulo sicut.
ergo Charitas in hac vita potest esse perfecta.

RESPON. Dicendum, q̄ perfectio charitatis potest intelligi duplicitate. Vno modo, ex parte diligenter: alio modo ex parte diligenter. Ex parte quidem diligenter perfecta est charitas, ut diligatur aliquid, quantum diligibile est. Deus autem diligibilis est, quantum bonus est. Bonitas autem eius est infinita, vñ infini-
te diligibilis est. Nulla autem creatura potest eum diligere infinite, cum qualibet uirtus creatura sit finita. Vñ per
hunc modum nullius creaturae charitas potest esse perfecta, sed solum charitas Dei, qua seipsum diligit. Ex parte uero diligenter tunc est charitas perfecta, quando diligit tantum, quantum potest. Quod
quidem contingit tripliciter. Vno modo sic, q̄ ro-
tum cor hominis actualiter semper feratur in Deū. Et hanc est perfectio charitatis patriæ, que nō est pos-
sibilis in hac uita, in qua impossibile est, propter huma-
næ vite infirmitatem. Semper actu cogitare de
Deo, & moueri dilectione ad ipsum. Alio modo,
ut homo studium suum deputet ad vacandum Deo,
& rebus diuinis, prætermis aliis, nisi quantum necel-
litas praesentis uite requirit. Et ista est perfectio chari-
tas, qua est possibilis in uia, non tamen est com-
unis omnibus habentibus charitatem. Tertio mo-
do, quod habitualiter aliquis totum cor suum po-
nit in Deo, ita scilicet, quod nihil cogitet, vel uellet,
quod diuinæ dilectioni sit contrarium. Et hæc per-
fectio est communis omnibus charitatem habentib.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ Apost. negat de-

A se perfectionem patriæ. Vnde * glos ibidem dicit, q̄ perfectus erat viator, sed nondum ipsius itineris per-
fectione perirent.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ hoc dicitur propter peccata uenialia, qua non contrariantur habitui cha-
ritatis, sed ait: & ita non repugnat perfectioni
uia, sed perfectioni patriæ.

AD TERTIVM dicendum, quod perfectio uia non
est perfectio simpliciter, & ideo semper habet quo-
crescat.

ARTICVLVS IX.

*Vtrum convenienter distinguantur tres gradus charitatis in-
cipiens, proficiens, & perfecta.*

AD NONVM sic proceditur. Vñ, q̄ inconvenien-
ter distinguantur tres gradus charitatis, scilicet
charitas incipiens, proficiens, & perfecta. Inter prin-
cipium enim charitatis, & eius ultimam perfectio-
nem sunt multi gradus medij. non ergo unum so-
lum medium debuit ponii.

¶ 2 Prat. Statim cum charitas incipit esse, incipit etiam proficiere. nō ergo debet distinguiri charitas proficiens a charitate incipiente.

¶ 3 Prat. Quātum cunq; aliquis habeat in hoc mun-
do charitatem perfectam, potest etiam cius charitas
augeri, vt * dictum est: sed charitatē augeri est ipsam
proficiere. ergo charitas perfecta non debet distinguiri
a charitate proficiente. Inconvenienter ergo prædi-
ci tres gradus charitatis assignantur.

SED CONTRA est, quod * Aug. dicit super primā
Can. Ioan. Charitas cum fuerit nata, nutritur, quod
pertinet ad incipientes: cum fuerit nutrita, robora-
tur, quod pertinet ad proficiētes: cum fuerit robo-
rata, perficietur, quod pertinet ad perfectos. ergo est
triplex gradus charitatis.

RESPONDEO. Dicendum, quod spirituale aug-
mentum charitatis considerari potest, quantum ad ali-
quid, simile corporali hominis augmento. Quod qui-
dem quāmuis in plurimas partes distinguiri posse,
habet tamē alias determinatas distinctiones secundum
determinatas actiones, vel studia, ad quæ ho-
mo perducitur per augmentum. Sicut infantilis etas
dicitur antequam habeat usum rationis: postea au-
tem distinguuntur alius status hominis, quando iam
incipit loqui, & ratione vitæ: iterum tertius status eius
est pubertas, cum iam incipit posse generare, & sic
deinde quoq; perueniat ad perfectum: ita etiam
& diversi gradus charitatis distinguuntur secundum
diversa studia, ad quæ homo perducitur per charita-
tis augmentum. Nam primo quidem incumbit ho-
mini studium principale ad recedendum a peccato,
& resistendum concupiscentiis eius, quæ in contra-
rium charitatis mouent. Et hoc pertinet ad incipi-
entes, in quib; charitas est nutrienda, uel fouēda, ne cor
rumpatur. Secundum autem studium succedit, ut ho-
mo principaliter intendat ad hoc, q̄ in bono profici-
at. Et hoc studium pertinet ad proficiētes, qui ad
hoc principaliter intendunt, ut in eis charitas per aug-
mentum roboretur. Tertium autem studium est, ut ho-
mo ad hoc principaliter intendat, vt Deo inharet,
& eo fruatur: & hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt
dissolui & esse cum Christo. Sicut et uideamus in mo-
tu corporali, q̄ primum est recessus a termino, secun-
dum autem est appropinquatio ad alium terminum,
tertium est quietis in termino.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ omnis illa deter-
minata distinctione, quæ potest accipi in augmentatione cha-
ritatis

Glos. art.
ibidem ex
Augst.

Infr. q. 183,
art. 4. Et q.
184. 2. 2. 2.
2. diff. 29. ar.
8. q. 1. Et
opu. 6. c. 2.
Et Pial. 24.

Art. 7. huius
quaest.

Tract. 5. de-
clinando ad
h. 10. 9.